

Отже:

– низька питома вага податкової заборгованості свідчить про ефективне управління фінансами, що є важливим фактором для підвищення довіри до підприємства з боку інвесторів, партнерів та контролюючих органів;

– високий рівень заборгованості може негативно вплинути на фінансову стійкість, зменшити ліквідність та призвести до санкцій з боку контролюючих органів;

– підприємства повинні прагнути до мінімізації податкової заборгованості через оптимізацію податкової політики, впровадження чітких внутрішніх регламентів і регулярний контроль за розрахунками з бюджетом.

### Література:

1. Лега О.В. Облік розрахунків за податками та платежами: систематизація поглядів. *Інфраструктура ринку. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*. 2021. Вип. 54. С. 259-266. DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastuct54-41> (дата звернення 17.01.2025).

2. Перерва П.Г., Лега О.В. Податковий консалтинг: інструмент для фінансової безпеки. *Сучасний стан та перспективи розвитку обліку, аудиту, оподаткування та аналізу в умовах міжнародної інтеграції* : зб. Матеріалів 4-ї Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., 20 листопада 2024 р., Херсон-Хмельницький / ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти», Херсонський національний технічний університет, Хмельницький національний університет. – Електрон. текст. дані. Херсон : ФОП Вишемирський В.С., 2024. С. 141-143. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/84562> (дата звернення 17.01.2025).

## ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ЗАБОРГОВАНІСТЮ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

**Лисенко А.М.**, кандидат економічних наук, доцент,  
Центрально український національний технічний  
університет, м. Кропивницький, Україна  
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8193-4267>

Якісне управління дебіторською та кредиторською заборгованістю – важливе завдання, вирішення якого покладене на систему менеджменту, ефективність функціонування якої,

зокрема, у рамках управління заборгованістю забезпечує формування достатнього обсягу коштів в обороті суб'єкта господарювання, підвищення його платоспроможності та фінансової стійкості. Особливої актуальності ефективного управління заборгованістю набуває в умовах сьогодення, що передусім пов'язано з високими ризиками залучення кредитних ресурсів та здійснення господарської діяльності загалом, зниженням рівня платоспроможності контрагентів у період військового стану.

Зважаючи на те, що прийняття рішень, у тому числі й у сфері управління заборгованістю, передусім економічний аналіз, доречно стверджувати, що економічний аналіз є важливим інструментом, який забезпечує ефективне управління заборгованістю суб'єктів господарювання. У процесі аналізу здійснюється розрахунок, оцінка взаємозв'язку та динаміки змін взаємопов'язаних економічних показників, визначаються факторні впливи.

Погоджуючись з думкою Рудики В.І., Чемчикаленка Р.А., Крупко К.С. необхідно зазначити, що недоречно розглядати процес управління дебіторською та кредиторською заборгованістю абстраговано один від одного [1, с. 602]. У зв'язку з цим доцільно на основі використання методики, розглянутої та детально описаної у рамках попередніх наукових досліджень [2, с. 123; 3, с. 189-190], здійснювати розрахунки та проводити аналіз динаміки змін за наступними основними узагальнюючими показниками управління заборгованістю:

- оборотами дебіторської та, відповідно, кредиторської заборгованості;
- тривалістю оборотів дебіторської та кредиторської заборгованості за продукцію (товари, роботи, послуги);
- порівнянням тривалості оборотів кредиторської та дебіторської заборгованості за продукцію (товари, роботи, послуги);
- часткою дебіторської заборгованості в обсязі оборотних активів;
- співвідношенням середньої величини дебіторської та кредиторської заборгованості до чистого доходу від реалізації.

При розробці підходів до класифікації й аналізу заборгованості необхідно керуватися, зокрема, НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», затвердженим наказом МФУ № 237 від 08.10.1999 р. (зі змінами та доповненнями) [4], НП(С)БО 11 «Зобов'язання», затвердженим наказом МФУ № 20 від 31.01.2000 р. (зі змінами та доповненнями) [5]. У процесі розробки рішень важливе значення слід

надавати строкам виникнення та погашення заборгованості, проводити з урахуванням цього ретельний аналіз у розрізі контрагентів. Такий підхід дасть можливість розбити заборгованість за обсягами та ступенем важливості її погашення, виокремити так званих «проблемних» контрагентів.

На основі групування дебіторської заборгованості за строками виникнення з використанням даних аналітичного обліку доречним є визначення коефіцієнта простроченої заборгованості (співвідношення заборгованості, не сплаченої вчасно, до загального обсягу заборгованості). Водночас, суб'єкт господарювання повинен дбати про своєчасність сплати кредиторської заборгованості, щоб мати репутацію надійного партнера по бізнесу. Тому важливе значення слід надавати й аналізу обсягів та строків погашення кредиторської заборгованості. При цьому доцільно управляти коштами у заборгованості таким чином, щоб забезпечувати більш тривале використання суб'єктом господарювання коштів контрагентів у власному обороті. Тобто, прийняття рішень щодо вчасності погашення заборгованості повинне загалом забезпечувати перевищення тривалості обороту кредиторської заборгованості над тривалістю обороту дебіторської заборгованості.

Загалом методика проведення аналізу рішень, пов'язаних з управлінням дебіторською та кредиторською заборгованістю, поєднує наступні етапи:

1) постановка мети аналізу, визначення його завдань, об'єктів, методів, а також сфер застосування конкретних способів управління заборгованістю;

2) збір необхідної інформації для аналізу ситуацій та подальшого прийняття рішень;

3) проведення аналізу, узагальнення його результатів та прийняття на цій основі обґрунтованих рішень щодо управління заборгованістю.

Серед ключових підходів в управлінні заборгованістю доцільно виокремити наступні:

– моніторинг обсягів та стану дебіторської та кредиторської заборгованості;

– розроблення системи знижок при пришвидшенні погашення заборгованості та штрафних санкцій при затримці платежів;

– виокремлення інструментів стягнення дебіторської заборгованості у досудовому та судовому порядку;

– загальна оцінка якості управління заборгованістю.

Основні способи управління заборгованістю необхідно систематизувати за такими узагальненими групами:

- психологічні (періодичне нагадування контрагентам про терміни погашення заборгованості);
- економіко-юридичні (застосування системи знижок та штрафних санкцій, призупинення постачань, вирішення проблеми неплатежів у судовому порядку).

Отже, забезпечення якісного підходу до аналізу обсягів дебіторської та кредиторської заборгованості, періодів її виникнення та погашення, показників управління заборгованістю є запорукою прийняття економічно обґрунтованих рішень й підґрунтям для підвищення платоспроможності та забезпечення фінансової стійкості суб'єкта господарювання.

#### Література:

1. Рудика В.І., Чемчикаленко Р.А., Крупко К.С. Управління дебіторською та кредиторською заборгованістю підприємства. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 17. С. 601-606. URL: [https://economyandsociety.in.ua/journals/17\\_ukr/88.pdf](https://economyandsociety.in.ua/journals/17_ukr/88.pdf)

2. Лисенко А.М. Складові елементи методики аналізу фінансової звітності малого підприємства. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І.Вернадського. Серія: Економіка і управління*. Видавничий дім «Гельветика». 2020. Т. 31(70). № 4. Ч. 2. С. 119-125. URL: [http://www.econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/31\\_70\\_4/31\\_70\\_4\\_2/21.pdf](http://www.econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/31_70_4/31_70_4_2/21.pdf)

3. Лисенко А.М. Методика проведення аналізу дебіторської заборгованості суб'єктів господарювання. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2014. Вип. 26. С. 184-192. URL: <https://dspace.kntu.kr.ua/server/api/core/bitstreams/dcba4cb6-1e0f-43d2-a59b-ec016f436384/content>

4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»: Наказ Міністерства фінансів України № 237 від 08.10.1999 р. (редакція від 03.11.2020 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99#Text> (дата звернення: 20.01.2025).

Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання»: Наказ Міністерства фінансів України № 20 від 31.01.2000 р. (редакція від 03.11.2020 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00#Text> (дата звернення: 20.01.2025).